

Učebné osnovy školského vzdelávacieho programu – predmet: dejepis

1. Záhlavie

Názov predmetu	dejepis
Časový rozsah výučby	2 hodiny týždenne, spolu 66 vyučovacích hodín
Ročník	šiesty
Škola (názov, adresa)	Základná škola M. Kukučina, , 026 01 Dolný Kubín
Názov ŠkVP	Škola úspešného života
Stupeň vzdelania	primárne (nižšie sekundárne)
Dĺžka štúdia	1 rok
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk
iné	štátna škola

2. Charakteristika vyučovacieho predmetu

Dejepis je samostatným predmetom a spolu s humánnou zložkou geografie a občianskou náukou tvorí vzdelávaciu oblasť spoločenskovedných predmetov. Spolu s nimi predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov. Pomocou vyučovania dejepisu sa žiaci oboznamujú s vývojom ľudskej spoločnosti najmä z hľadiska aspektu konajúcich osôb, či skupín ľudí a tiež prostredníctvom pohľadov na dôležité formy života spoločnosti v jednotlivých historických obdobiach. Postupne si osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Ide predovšetkým o postupné poznávanie takých historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Dejepis na základnej škole kladie dôraz najmä na dejiny 19. a 20. storočia, v ktorých môžeme nájsť z väčšej časti korene súčasných spoločenských javov i problémov.

Vyučovanie dejepisu vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasť kultivovania ich historického vedomia. Pritom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektuje kultúrne a iné odlišnosti ľudí, rôznych skupín a spoločností. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Rovnako dôležitosť pripisuje aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

3. Ciele vyučovacieho predmetu

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu študijných predmetových, medzipredmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom, aby nepristupovali k histórii len ako k uzavretej minulosti, ale aj k rozvíjaniu celej škály kompetencií (spôsobilostí) klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, pomocou ktorých sa cez prizmu prítomnosti pýtajú na minulosť a vytvárajú si tak postupne vlastný názor.

Závažným predpokladom rozvíjania a uplatňovania uvedených cieľových kategórií je prekonávať transmisívnu výučbu dejepisu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení.

Všeobecný cieľ: Priblížiť žiakom v 6. ročníku dejiny ľudstva od najstarších čias praveku až k počiatkom budovania stredovekej spoločnosti.

Špecifické ciele:

a) vzdelávacie

- geneticko-chronologické vyučovanie
- synchronne vyučovanie národných a svetových dejín
- kladenie dôrazu na národné dejiny
- práca s rozličnými historickými prameňmi
- návšteva múzeí, galérií, archívu, knižnice
- regionálne dejiny v učive
- historické fakty o čase, priestore, udalostiach, osobnostiach, dejoch a javoch – vo vzájomných súvislostiach
- historická terminológia
- rôzne druhy prameňov: učebnica, čítanka, historická mapa, písomné pramene, pracovné materiály, populárno-vedecká literatúra
- obrázky, fotografie, filmy, hudba, pracovné listy a počítačové prezentácie

b) výchovno – vzdelávacie

- dejiny majú byť zaujímavé – didaktické hry, živé a dramatické rozprávanie učiteľa
- dejiny majú poskytovať prehľad – schémy, tabuľky, množinové zápisy
- dejiny majú učiť premýšľať o dobre a zle – správne a nesprávne rozhodnutie v dejinách, morálne aspekty dejín, etická výchova
- dejiny majú inšpirovať – pozitívny a negatívny príklad v dejinách
- dejiny majú udržiavať živé tradície – hodnoty, tradície minulosti

- dejiny majú viesť k utváraniu kritického stanoviska – porovnávanie súčasnosti so situáciou v minulosti
- dejiny majú politicky utvárať, uvedomovať – žiak ako budúci občan sa pripravuje orientovať sa v tejto spoločnosti
- dejiny majú viesť k úvahám a poznaniu seba samého – otázky minulosti, biele miesta v histórii, konanie v rozličných situáciách

4. Výchovné a vzdelávacie stratégie

Kompetencie učiť sa:

Výučba smeruje k tomu, aby žiaci mohli pracovať:

- s historickým časom
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti chronologicky
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti synchronne
- rozpoznať postupne nerovnomernosť historického vývoja
- využívať medzníky ako prostriedok orientácie v minulosti
- s historickým priestorom
- rozlišovať miestny, regionálny, národný, globálny historický priestor
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti priestorovo
- rozpoznať podmienenosť medzi historickým priestorom a spôsobom života a obživy človeka, spoločnosti
- s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi a ich hodnotiacim posudzovaním
- vymedziť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces, osobnosť
- popísať jednotlivé historické udalosti, javy, procesy, osobnosti na základe určujúcich znakov
- rekonštruovať konanie a postoje ľudí v minulosti
- skúmať konanie ľudí v daných podmienkach a vysvetľovať ho

- určiť príčiny jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
- vymedziť dôsledky jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
- rozpoznať charakteristické znaky jednotlivých historických období
- rozpoznať základné faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj

Pracovné kompetencie:

Výučba smeruje k tomu, aby žiaci mohli:

- pracovať s učebnicou a čítankou, čítať súvislý text a snažiť sa mu porozumieť
- využívať názorný materiál, „čítať“ obrázky a časové priamky
- nakresliť jednoduchú časovú priamku
- pracovať so zošitom, robiť si poznámky za pomoci učiteľa, zápis osnovy a postupu svojej odpovede
- pracovať s historickou mapou, čítať značky z jej legendy
- zaraďovať historické fakty chronologicky a synchronne

Občianske kompetencie:

- byť zodpovedný vo svojom konaní
- aktívne sa zaujímať o veci verejné
- rešpektovať a uplatňovať ľudské práva

Komunikačné a sociálne kompetencie:

- adekvátne komunikovať, aktívne počúvať
- rozvíjať verbálnu aj neverbálnu komunikáciu
- poskytovať vecnú spätnú väzbu

5. Stratégia vyučovania

Pri vyučovaní sa budú využívať nasledovné metódy a formy vyučovania:

Názov tematického celku	Stratégia vyučovania		
Človek a spoločnosť - dejepis	Metódy	Postupy	Formy práce
Obrazy pravekej spoločnosti	vysvetľovanie, motivačné rozprávanie, heuristická a projektová metóda, skupinové a zážitkové vyučovanie	Práca s učebnicou, populárno-náučnou literatúrou, knihami a encyklopédiami, čítanie doplnkových textov s porozumením, pracovné listy, analýza obrazového materiálu, dokumenty, internet, prezentácie k témam	klasická vyučovací hodina, zábavné opakovanie, kvízy a tajničky, vyučovací hodina v múzeu a archíve, dejepisná vychádzka, exkurzia, historické putovanie – regionálne dejiny
Obrazy starovekej spoločnosti - Doba kovov - Civilizácie starého Orientu - Staroveké Grécko - Staroveký Rím			
Obrazy stredovekého sveta			

Pri voľbe vyučovacích metód a foriem prihliada učiteľ na usporiadanie obsahu vyučovania, vlastné činnosti a činnosti žiakov zamerané na dosiahnutie stanovených cieľov a kľúčových kompetencií žiakov. Voľba metód závisí od obsahu učiva, cieľov vyučovacej hodiny, vekových a iných osobitostí žiakov a materiálneho vybavenia.

Na vzbudenie záujmu žiakov o učebnú činnosť možno využiť motivačné metódy, ako je motivačné rozprávanie (citové približovanie obsahu učenia), motivačný rozhovor (aktivizovanie poznatkov a skúseností žiakov), motivačný problém (upútanie pozornosti prostredníctvom nastoleného problému), videoprojekcia dokumentu, dejepisná vychádzka, exkurza, historické putovanie...

Expozičné metódy je potrebné využívať pri vytváraní nových poznatkov a zručností. Odporúča sa rozprávanie (vyjadrovanie skúseností a aktívne počúvanie), vysvetľovanie (logické systematické sprostredkovanie učiva), rozhovor (verbálna komunikácia formou otázok a odpovedí na vyjadrenie faktov, konvergentných a divergentných otázok, otázok na pozorovanie, posúdenie situácie, hodnotenie javov, rozhodovanie), beseda (riešenie aktuálnych otázok celým kolektívom)...

Významné miesto majú problémové metódy, ku ktorým patrí heuristická metóda (učenie sa riešením problémov založenom na vymedzení a rozbere problému, tvorbe a výbere možných riešení a vlastnom riešení) a projektová metóda (riešenie projektu, komplexná úloha, problém, téma, ktorej riešenie teoretickou aj praktickou činnosťou vedie k vytvoreniu určitého produktu).

Pre realizáciu cieľov sú dôležité praktické aktivity (samostatná činnosť na základe inštrukcie) – práca s dobovými dokumentami, historickými prameňmi, práca na úlohách v pracovných zošitoch a pracovných listoch...

Odporúča sa zvýšiť dôraz na prácu s knihou a textom (čítanie s porozumením, spracovanie textových informácií, učenie sa z textu, orientácia v štruktúre textu, vyhľadávanie, triedenie, využívanie podstatných informácií), samostatné učenie prostredníctvom informačnej a komunikačnej techniky.

Z aktivizujúcich metód je vhodná diskusia (vzájomná výmena názorov, uvádzanie argumentov, zdôvodňovanie za účelom riešenia daného problému), situačná metóda (riešenie problémového prípadu reálnej situácie so stretom záujmov), inscenačná metóda (sociálne učenie v modelovej predvádzanej situácii, pri ktorej sú žiaci aktérmi danej situácie – historickej udalosti, dobového aktu...), didaktické hry (seberealizačné aktivity na uplatnenie záujmov a spontánnosti), kooperatívne vyučovanie (forma skupinového vyučovania založená na vzájomnej závislosti členov heterogénnej skupiny).

Fixačné metódy sú neoddeliteľnou súčasťou vyučovania, napr. metódy opakovania a precvičovania, (ústne a písomné opakovanie, opakovanie s využitím učebnice a inej literatúry, domáce úlohy).

Z organizačných foriem sa uplatňuje vyučovacia hodina (základného, motivačného, expozičného, fixačného, aplikačného, diagnostického typu). Vychádzky, exkurzie, historické putovania volí učiteľ podľa podmienok školy a regionálnych možností, pričom dbá na dodržiavanie zásad bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov (archív, múzeum, hrad, knižnica, historický cintorín...). V našich podmienkach je to Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava – Čaplovičova knižnica, Florinov dom a jeho aktuálne výstavy, historický cintorín, archeoskanzen Mokrá kút...

6. Učebné zdroje

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

Názov tematického celku Človek a spoločnosť - dejepis	Odborná literatúra	Didaktická technika	Materiálne výučbové prostriedky	Ďalšie zdroje (internet, knižnica, ...)
1. Obrazy pravekej spoločnosti	Dejepis pre 6. ročník ZŠ Dejepisný atlas Dejepisný zošit pre 6. ročník Rukoväť učiteľa – dejepis 6 Hravý dejepis 6	Notebook, datavidaprojektor, interaktívna tabuľa	Mapy, nástenné obrazy, odborné publikácie a časopisy, DVD nosiče, výukové CD	internet, školská knižnica, archeoskanzen, archeologická expozícia na hrade
2. Obrazy starovekej spoločnosti – doba kovov, orientálne štáty, staroveké Grécko, staroveký Rím	Dejepis pre 6. ročník ZŠ Dejepisný atlas Dejepisný zošit pre 6. ročník Rukoväť učiteľa – dejepis 6 Hravý dejepis 6	Notebook, datavidaprojektor, interaktívna tabuľa	Mapy, nástenné obrazy, odborné publikácie a časopisy, DVD nosiče, výukové CD	internet, školská knižnica
4. Obrazy stredovekého sveta	Dejepis pre 6. ročník ZŠ Dejepisný atlas Dejepisný zošit pre 6. ročník Rukoväť učiteľa – dejepis 6	Notebook, datavidaprojektor, interaktívna tabuľa	Mapy, nástenné obrazy, odborné publikácie a časopisy, DVD	internet, školská knižnica

7 . Hodnotenie a klasifikácia

Na kontrolu a hodnotenie žiakov sa odporúčajú postupy na zabezpečenie korektného a objektívneho hodnotenia:

1. Pri verbálnej forme kontroly úrovne osvojenia poznatkov budeme uprednostňovať prezentovanie poznatkov žiakmi na základe dobrovoľnej odpovede žiaka alebo určenia konkrétneho žiaka učiteľom. Pri verbálnej kontrole budeme zisťovať a hodnotiť najmä osvojenie základných poznatkov stanovených výkonovou časťou vzdelávacieho štandardu. Budeme klásť tiež dôraz na hodnotenie aktivity žiakov na vyučovacích hodinách (zapojenie sa v rámci frontálneho opakovania, doplnenie vyučovacej hodiny o zaujímavé materiály k preberanej historickej problematike – články z novín a časopisov, knihy, encyklopédie, internetové príspevky, fotografie, osobné postrehy z návštev historických miest...)
2. Písomnou formou budeme kontrolovať a hodnotiť osvojenie základných poznatkov prostredníctvom testu na konci každého tematického celku alebo krátkej písomnej práce v časovom limite 20 minút v rozsahu 5 - 10 otázok zostavených podľa výkonovej časti vzdelávacieho štandardu. Optimálne hodnotenie je na základe percentuálnej úspešnosti podľa kritérií na základe vzájomnej dohody učiteľov dejepisu. Percentuálne písomné ohodnotenie žiakov na stupeň výborný: 100 – 90%, chválitebný: 89 – 75%, dobrý: 74 – 50%, dostatočný: 49 – 25%, nedostatočný – menej ako 25%.
3. Budeme preverovať aj úroveň samostatnej práce žiakov a schopností práce s textom formou hodnotenia správ zo samostatných pozorovaní podľa kritérií na základe vzájomnej dohody učiteľov.
4. Úroveň kombinovaných verbálnych, písomných, grafických prejavov a komunikatívnych zručností budeme kontrolovať a hodnotiť prostredníctvom prezentácie projektov podľa kritérií na základe vzájomnej dohody učiteľov dejepisu v rámci predmetovej komisie.

Oblasť: Človek a spoločnosť

Predmet: Dejepis - 6
Počet hodín v ročníku: 66

Tematický celok	Cieľ	Obsahový štandard	Výkonový štandard – žiak vie	Počet hodín	Prierezové témy
Obrazy pravekej spoločnosti	Oboznámiť pútavým spôsobom žiakov s najstarším a najdlhším obdobím v dejinách ľudstva. Priblížiť im rôznymi spôsobmi a formami spôsob života pravekého človeka a dokladovať jeho stopy v našom regióne.	<p>Periodizácia praveku - doba kamenná, bronzová a železná</p> <p>Vývojová teória, Ch. Darwin</p> <p>Vývoj človeka</p> <p>Lovci a zberači</p> <p>Roľníci a chovatelia dobytká</p> <p>Rozšírenie roľníctva</p> <p>Stopy po pravekom človeku vo svete, na Slovensku, na Orave</p> <p>Kultúra a náboženstvo</p> <p>Pravek na Orave – regionálne dejiny</p> <p>Vyšnokubínske skalky – dejepisná vychádzka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opísať základné pojmy o praveku, • charakterizovať najstaršiu etapu ľudskej spoločnosti, zakresliť na časovej priamke jednotlivé obdobia praveku, • opísať spôsob získavania potravy lovcov a zberačov, • analyzovať pracovné nástroje pravekých ľudí, rozpoznať rozdiel v spôsobe života pravekých lovcov a roľníkov, • vie opísať výrobu bronzu a železa • vie opísať umelecké prejavy našich predkov, rozlíšiť rozdielne spôsoby pochovávaní v praveku • vie vymenovať archeologické lokality 	13	<p>Osobnostný a sociálny rozvoj</p> <p>Multikultúrna výchova</p> <p>Tvorba projektov a prezentačné zručnosti</p>
Obrazy	Oboznámiť žiakov	Doba kovov, Kelti	<ul style="list-style-type: none"> • vie opísať zmeny 	37	Osobnostný

<p>starovekej spoločnosti - Doba kovov Orientálne štáty</p>	<p>so životom človeka v staroveku. Priblížiť im obdobie kovob, život Keltov, jednotlivé riečne civilizácie, ich spoločné znaky. Opísať dejiny starovekého Grécka a Ríma a ich prínos pre európsku civilizáciu a kultúru. Zdôrazniť prínos starovekých civilizácií pre dnešok.</p>	<p>Riečne civilizácie</p> <p>Usporiadanie starovekej spoločnosti</p> <p>Od dedín k štátom</p> <p>Najstaršie východné štáty – Akkadská a Starobabylonská ríša</p> <p>Posvätné znalosti starovekého človeka – matematika, geometria, lekárstvo, mumifikácia</p> <p>Faraón v Egypte – Tutanchamón</p> <p>Staroveké Grécko – minojská a mykénska civilizácia</p> <p>Mestské štáty v Grécku</p> <p>Aristokracia, tyrania, demokracia, Perikles</p> <p>Grécko-perzské vojny Peloponézska vojna</p> <p>Alexander Macedónsky a helenizmus</p> <p>Grécka kultúra a umenie,</p>	<p>spoločnosti v dobe kovov</p> <ul style="list-style-type: none"> • vie preukázať poznatky o staroveku ako jednej z etáp ľudskej spoločnosti, • vie definovať podmienky vzniku starovekých civilizácií, • vie opísať základné pojmy o starovekej Mezopotámii, Egypte, Indii a Číne – poloha, spôsob života, kultúra, pamiatky..., • vie vysvetliť pojem „polis“, popísať spôsob života v mestských štátoch, • vie uviesť rozdiel medzi Aténami a Spartou, • vie charakterizovať aténsku demokraciu, dokáže vysvetliť význam demokracie; • vie popísať významné grécke reformy, • dokáže vysvetliť príčiny, priebeh a výsledky vojenských konfliktov v Grécku, • opísať výboje A. Macedónskeho 	<p>a sociálny rozvoj</p> <p>Multikultúrna výchova</p> <p>Tvorba projektov a prezentačné zručnosti</p>
<p>Staroveké Grécko</p>				

<p>Staroveký Rím</p>		<p>olympijské hry</p> <p>Staroveký Rím – Romulus a Remus, kráľovstvo</p> <p>Ovládnutie Itálie Rímom</p> <p>Rímska republika</p> <p>Púnske vojny</p> <p>Rímske cisárstvo</p> <p>Rímska kultúra a umenie</p> <p>Najstaršie národy na území Slovenska, na Orave</p> <p>Život na hraniciach Rímskej ríše – Dunaj...Laugaritio...</p> <p>Osídlenie Oravy v staroveku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vysvetliť vznik a založenie Ríma a politické zriadenia, • analyzovať formu vlády v republike, rozdelenie obyvateľstva, • vymenovať najznámejších cisárov a ich prínos pre Rím, • popísať význam rímskej kultúry a vzdelanosti a jej vplyv na európsku civilizáciu, • popísať vplyv Rímskej ríše na Slovensko, príčiny prenikania Rimanov na Slovensko (príklady z nášho územia), 		
<p>Obrazy stredovekého sveta</p>	<p>Priblížiť žiakom počiatky formovania stredovekej Európy od veľkého sťahovania národov, príchod Slovanov na naše územie, formovanie</p>	<p>Veľké sťahovanie národov a príchod</p> <p>Franská ríša</p> <p>Byzantská ríša</p> <p>Arabská ríša</p> <p>Usporiadanie stredovekej spoločnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opísať príčiny zániku Západorímskej ríše, dôsledky sťahovania národov, príchod Slovanov • popísať vznik Franskej, Byzantskej a Arabskej ríše • vysvetliť usporiadanie stredovekej spoločnosti 	<p>18</p>	<p>Osobnostný a sociálny rozvoj</p> <p>Multikultúrna výchova</p> <p>Tvorba projektov a prezentačné zručnosti</p>

	<p>Franskej a Byzantskej ríše. Opísať im život stredovekého človeka – mestá a dediny, kláštory, hrady... Upríamit' pozornosť na dejiny stredovekého Francúzska a Anglicka...</p>	<p>Prepožičiavanie pôdy</p> <p>Stredoveké mestá a dediny</p> <p>Život v kláštore, cirkevný život, rozdelenie kresťanstva</p> <p>Stredoveká vzdelanosť</p> <p>Stredoveké Francúzsko</p> <p>Stredoveké Anglicko</p> <p>Storočná vojna</p> <p>Križiacke výpravy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opísať život stredovekého človeka, popísať jeho myšlienkový svet, • opísať život v stredovekom meste, kláštore, na hrade... • pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia. 		
--	--	--	--	--	--